

Еволюція методології лідерства міст

Досліджено особливості формування методологічних засад розвитку економіки міст. У відповідності до принципу історизму та, спираючись на надбання основних наукових шкіл, запропонована нова класифікація теоретичних підходів щодо рушійних сил трансформації ролі мегаполісів у глобальній економіці.

Ключові слова: агломерація, теорії розвитку міст, каркас міст, теорія локалізації економічної діяльності.

Інтенсивний розвиток міст наприкінці ХХ-ХХІ ст. та прискорені процеси урбанізації зробили міські населені пункти потужними фінансовими та креативними центрами, вплив яких на глобальну економіку в умовах сьогодення є визначальним. Проте використання для пояснення цього феномену старого методологічного апарату класичної регіональної теорії далеко не завжди є доцільним, адже промислова функція міст, якій в цій теорії присвячували чимало уваги, поступово втрачається, натомість інтелектуальна складова розвитку мегаполісів є такою, що слабо ідентифікується в умовах існуючої зараз статистичної звітності.

Дослідженням еволюції теорій розвитку міст як феномену надскладного за своєю суттю процесу займалися багато вчених у межах окремих наук, зокрема соціології, містобудування, демографії, екології, правознавства тощо. Водночас найбільші прикладні здобутки в цій сфері пов'язані насамперед з регіональною економікою, економікою міста, економічною географією, а також міжнародною економікою, взаємодія яких може слугувати яскравим прикладом ефективної наукової дифузії. Найуспішнішими дослідженнями еволюції поглядів на розвиток економіки міст можуть слугувати праці таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як: В. Бабаєв, О. Берданова, С. Брю, В. Вакуленко, І. Живовтовська, К. Макконел, П. Мерлен, С. Понзард, А. Саліван, Н. Слука, М. Сторпер, М. Фуджита, Дж. Хендерсон та ін. Разом з тим як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці замало присвячено уваги дослідженню еволюції теоретичних підходів щодо розвитку міст від з'ясування економічних мотивів їх прискореного розвитку до пояснення їх перманентного лідерства як самостійних агентів глобалізованої світової економіки. У зв'язку з цим мета статті полягає у методологічній чіткій ідентифікації глобального лідерства сучасних мегаполісів з огляду на загальну еволюцію теорій регіонального розвитку.

Розвиток уявлень про спеціалізацію міст. За А. Смітом та Д. Рікардо міжнародна торгівля завжди вважалася своєрідним ключем до розуміння спеціалізації, що базується на перевагах того чи іншого фактора виробництва або ж технології як бази розвитку економіки території [28]. Відповідний підхід до функціональної типології склався на початку ХХ ст., а в його основі лежала ідентифікація рушійних сил зростання міста. Методологічну базу такої концепції створювали численні спроби авторів щодо виокремлення тих галузей, продукція яких спроможна стимулювати приплив у місто грошових потоків. За аналогією з міжнародною економікою до них нерідко відносили й «експортні» галузі, які доволі яскраво ілюстрували економічні зв'язки з іншими містами та регіонами кра-

їн світу. Ці ключові, за Хойтом та Александерсоном, галузі створювали необхідну базу для нових робочих місць та розвитку інших секторів, які прийнято було називати містообслуговувачими.

Пізніша модель «експортної бази» Ле Корбюзьє, П. Мерлена, П. Шабо, 20-30 років ХХ ст. знайшла досить широке застосування при створенні нових, переважно монофункціонально орієнтованих міст [5]. Зазначені підходи були надзвичайно популярними в колишньому Радянському Союзі, прикладом чого може слугувати проектування міста під окрему галузь, приміром Магнітогорська (чорна металургія) чи Набережних Човнів (автомобілебудування) тощо [3]. Разом з тим, монофункціональні міста СРСР в умовах його розпаду виявилися слабо захищеними насамперед через відірваність від регіональної системи і неспроможність взаємодоповнюючої кооперації з сусідніми містами.

У рамках класичного економічного аналізу місто завжди розглядалося першочергово як виробнича система з домінуванням галузевих груп підприємств. Довоєнна ж функціональна типологія міст базувалася на віднесенні їх до якогось абстрактно-функціонального типу, як-то: машинобудівного, туристичного, культурного, адміністративного центру тощо. Вперше запропонована А. Фішером та доопрацьована К. Кларком така типологія дозволила виокремити три найголовніші сектори: первинний, пов'язаний з отриманням ресурсів (аграрний, рибальський тощо), вторинний – переробні галузі, третинний – сфера послуг [14].

Технологічна революція другої половини ХХ ст. призвела до розмивання меж між вторинним та третинним секторами. У процесі винесення виробництва за межі міста на домінуючі позиції у великих містах поступово виходить сектор проміжних послуг, зокрема фінансових, наукових, рекламних, управління людськими ресурсами тощо. Саме вони стають невід'ємними складовими вторинного сектору, хоча за типом діяльності їх тяжіння до третинного сектору є очевидним. Втім, деякі з дослідників [3, с. 117-118] вирішили піти ще далі, висловивши думку про те, що вищеперелічене може стосуватися так званого четвертинного сектору. Сюди ж вони включили інформаційні послуги, юридичні, фінансові та будь-які інші послуги для бізнесу. Природно, що список нових секторів можна було б продовжувати й далі, виокремивши п'ятинний, що потребує надзвичайно високого рівня кваліфікації персоналу (охорона здоров'я, освіта, адміністративне обслуговування).

Загострення глобальної конкуренції та зростання необхідності створення потужних інтегрованих систем підприємств виробничого та збутового характеру змусило провідні транснаціональні корпорації докорінно переглянути загальну концепцію регіональної локалізації своєї діяльності. Внаслідок цього провінційні мегаполіси, якими б великими за розмірами вони не були, не потрапили у поле зору корпорацій, а відтак їх починають розглядати не як управлінські центри, а як міста-виконувачі. Разом із тим, привабливість міста для розвитку в ньому найвищих рівнів управлінської діяльності залежить від ринку висококваліфікованої робочої сили, що виступає «природним магнітом» для креативних людей [12]. Ось чому сфера освіти, культури, індустрії розваг та інші невиробничі сектори національних економік з позиції сьогодення зумовлюють у глобальній економіці подальший процес у розвитку міст з домінуванням у ньому четвертинного сектору [30].

Виокремлення в елітний ешелон глобальних міст наприкінці ХХ ст. створило нові виклики класичній монофункціональній типології, яка ігнорувала містоутворюючу роль послуг, зокрема управління та інфраструктури. Первинний інтерес до функцій міст породив дещо спрощені системи функціоналізму, в яких

кожному місту намагались нав'язати одну передову (авангардну) функцію, розглядаючи інші як доповнюючі в контексті підтримання щоденного існування працівників основної галузі виробництва. Втім, у подальшому такий функціоналізм був визнаний занадто абстрактним, оскільки з цієї схеми випадали насамперед найбільші міста, для характерною рисою стала поліфункціональність розвитку.

Сучасна методологія дослідження функціональної орієнтації міст базується на оцінці «індексу присутності» – тобто частки міста в загальнонаціональному обсязі реалізації того чи іншого виду діяльності, співставленої з відповідною часткою населення. Високі показники при цьому свідчать про значну монофункціональність, що є типовим для малих і середніх міст, натомість для великих поліфункціональних міст притаманними стають низькі значення цього індикатора. Доволі вдалу, з нашої точки зору, спробу здійснив Д. Дамет, який проаналізував французькі мегаполіси за шістьма основними типами функцій: безпосереднє виготовлення продукції в обробних галузях, управлінська діяльність в обробній промисловості та сфері послуг, фінансовий сектор – торгово-посередницька діяльність та інші послуги для бізнесу, традиційні послуги для приватних осіб (роздрібна торгівля, готелі тощо), охорона здоров'я та культура, адміністративне обслуговування. Відтак кожне місто було оцінено науковцем за шістьма «індексами присутності», що слугувало основою для вивчення міст як елементів поліфункціональних урбанізованих мереж.

Дослідження функціональних систем міст. Нескладні узагальнення фактичних даних про значущість міст за критерієм «ранг-розмір» запропонував свого часу ще Ауербах, проте остаточну форму концепції цей підхід отримав наприкінці 1940-х років у роботах Г. Ципфа [13], що дозволило констатувати значну сталість у часі самого типу розподілу міського населення країни між багатофункціональними містами при загальному зростанні чисельності населення у кожному з них. Це методологічне правило в подальшому було апробовано в США (Віннінг та Беррі) і послужило додатковим аргументом на користь підтримування ліберальної політики невтручання уряду в стихійні економічні закономірності розвитку ринкової економіки, які спричиняють неоднорідний розподіл населення по містах [6]. Завдяки описаному вище підходу «ранг-розмір» упродовж останніх тридцяти років у Європі були виявлені суттєві зміни у констатованих раніше закономірностях. Це пояснюється тим, що основне правило цього рейтингування передбачає довгострокову сталість системи міст у межах єдиного економічного простору. Однак декларована сталість і реальний перебіг подій у конкретному регіоні можуть різнитися. Вочевидь, виявлена авторами нова закономірність послужила спрощеним числовим виразом більш загальної закономірності розподілу функцій між містами, описаних на початку ХХ ст. В. Кристаллером [9], та більш складної концепції каркаса міст, сформованої у другій половині ХХ ст.

Комплексні дослідження В. Кристаллера щодо просторового розміщення між різними видами послуг і галузей промисловості призвели до трактування міст як центральних місць, провідна роль яких полягає у постачанні в менші міста різних товарів та послуг. В залежності від віддаленості від головного за розміром міста набір послуг та товарів може варіюватися. Саме тому В. Кристаллер розглядає ефективну організацію торгівлі як основну причину існування міста (приміром, роздрібна торгівля має містоутворюючу функцію). Він врахував те, що елементарні функції соціального та культурного обміну можна знайти в найменших поселеннях людей, натомість у більших домінуючою є функція забезпечення матеріальних потреб (торгівля м'ясом, хлібом, книгами тощо).

А. Льош продовжив тематику просторового моделювання системи міст [19]. Його модель загальної рівноваги як елемента класичного підходу полягає в обґрунтованому розподілі території між продуцентами, подібний розмір яких є наслідком перерозподілу факторів виробництва та споживачів. Просторова локалізація функцій ув'язується науковцем з обов'язковою наявністю у містах промислового виробництва (за доказ наводиться ефект економії від агломерації та мінімізації транспортних витрат). Складна система рівнянь А. Льоша описує міста як центри промислового виробництва та торгових операцій, які стимулюють господарську діяльність на інших територіях – центри продукування аграрної продукції, потоки реалізації яких, своєю чергою, скеровані знову ж таки на міста. Пізніше цю модель уточнив У. Ізард [7].

Доволі яскравим прикладом нових підходів може вважатися концепція В. Рейлі, який запропонував так звану гравітаційну модель, з часом доопрацьовану Конвертом. Вона фокусується на горизонтальних зв'язках або просторовій взаємодії двох подібних за розміром міст щодо одного меншого за розмірами міста, який виступає своєрідним ринком збуту. Коефіцієнт інтенсивності товарних потоків кожного з них є прямо пропорційним кількості їх населення та обернено пропорційний відстані до міста-ринку. Трансформація ринку збуту при заявлених умовах неодмінно призведе до зміни значень коефіцієнтів інтенсивності пропорційно різниці в ємності ринку, наприклад чисельності населення («економічної маси» за В. Рейлі). Проведена автором доволі вдала аналогія з силами тяжіння дозволила йому перейти до аналізу даних усіх пар товарних потоків національного ринку країни та виявити міста – «центри тяжіння», а в подальшому ідентифікувати так званий міський «каркас», на дослідження якого поступово орієнтується чимало науковців.

Вперше вищенаведене поняття «каркас» запропонували французькі вчені, зокрема П. Жорж у 50-і роки, який вважав міста «каркасом», а всю іншу територію – «тканиною» [3]. Міста при цьому характеризувалися високою інтенсивністю економічного життя та не менш суттєвою освоєністю території на відміну від сільської місцевості. На думку автора, саме міста виступають своєрідними фокусами економічної активності, натомість вторинні території лише резервом росту їх каркасу. Національна комісія з благоустрою території Франції, виходячи з концепцій В. Кристаллера та П. Жоржа, ще у 60-і роки запропонувала своє трактування каркасу, як «ієрархізованого набору міст, що забезпечує обслуговування відповідної території за допомогою мережі різноманітних підприємств (організацій), які належать до третинного сектору». П.-А. Дерік слідом за Г. Дрейфусом пропонував називати каркасом «набір міст певної територіальної зони, яка розглядається разом з системою взаємозв'язків між самими містами, між містами та прилеглими до них сільськими зонами впливу, а також зовнішніми зв'язками цих міст поза первинною зоною» [14]. Така еволюційно складна конструкція у вигляді «мережі зірок» активно пропагується вченим як найперспективніша просторова форма каркасів міст [3], адже в її основі лежать вузли – міста, а також ребра, що відповідають капітальним, інформаційним та людським потокам між ними.

Інтенсифікація та збільшення розмаху світогосподарських зв'язків стали можливими завдяки різкому зниженню транспортних витрат та перетворенню національних фірм в ТНК, до виробничо-збутових зв'язків яких поступово підключилося чимало міст. У результаті сформувалися наднаціональні регіональні каркаси, які наприкінці ХХ ст. об'єднувались в єдиний світовий каркас міст. Проте, слід зазначити, що паралельно із цим мала місце також ерозія ієрархічних

структур національних каркасів з різким посиленням ролі мереж синергії – горизонтальних взаємодоповнюючих зв'язків між містами.

На початку ХХІ ст. створилась нова просторова структура, в основі якої лежать три ієрархічні рівні. Найвищий з них являє собою мережу світових та міжнародних поліфункціональних міст, які координують прийняття рішень представниками міжнародної економічної еліти. Фінансові потоки, канали комунікації, транспортні лінії і культурна взаємодія замикають міжнародні міста в єдину світову мережу синергії. На другому рівні було виокремлено спеціалізовані міста загальнонаціонального значення, інтегровані у відповідні мережі національного масштабу через потоки поставок, систему збуту, виробничі операції тощо. Ці національні каркаси шляхом взаємодії з міжнародними містами інтегруються до світового каркаса. На третьому рівні розташовані спеціалізовані міста, які відіграють першочергову роль в субнаціональних регіонах, об'єднаних у відповідні регіональні мережі. Дослідженням стратегій перебудови каркасів в умовах міжнародної конкуренції вже з кінця 90-х років ХХ ст. успішно займається дослідницька група «Глобалізація та світові міста» під керівництвом П. Тейлора [18].

Вищенаведене дозволяє авторам, спираючись на принципи історизму, логічної послідовності та діалектичної єдності, погрупувати погляди науковців щодо еволюції методології лідерства міст у такий спосіб, як це наведено у табл. 1.

Найбільшу вагу для розкриття змісту багатовекторного розвитку глобальних міст, на нашу думку, мали концепції, що наведені в хронологічному порядку в табл. 2. Саме ці теорії найбільшою мірою віддзеркалюють зміни зовнішніх умов розвитку міст, що мали місце упродовж двох останніх століть. Так Й.-Г. фон Тюнер [30] позиціонував місто як ринок аграрної продукції в доіндустріальний період. У період масової індустріалізації А. Маршалл [20] та А. Вебер [8] обґрунтували зовнішні ефекти від агломерації промисловості. У процесі розвитку теорії регіональної економіки В. Кристаллером [9], В. Рейлі [25], Г. Ципфом [13] та А. Льошем [19] були змодельовані ієрархічні та горизонтальні зв'язки в системі міст. Нова хвиля урбанізації, яка найрельєфніше проявила себе в повоєнні роки, змотивувала багатьох науковців до подальшого теоретичного пошуку, проте цього року вони зосередились на дослідженні балансування міського росту. Цьому етапу відповідають концепції Дж. Джейкобса [15], Р. Коуза [10], Ф. Перру [22], Д. Старрета [20]. Поява та динамічне зростання групи передових міст глобального масштабу в період інтенсивної інтернаціоналізації капіталів зумовили необхідність перегляду існуючих у 80-х роках поглядів щодо характеру спеціалізації, а це знайшло своє відображення в моделі інноваційних кластерів М. Портера [24] та комплексі передових послуг в інфраструктурі Т. Ямагучі [30]. Наприкінці ХХ ст. зазнали змін й інші форми організації міст, починаючи від агломерації і закінчуючи міськими регіонами. З'ясуванню особливостей трансформації їх внутрішньої морфології були присвячені праці П. Кругмана [17] та М. Фуджити [27]. Прискорені глобалізаційні процеси та поглиблена поляризація світової економіки, обумовили початок формування багаторівневого каркаса світової економіки, в якому активно розвивається конкурентна та синергетична взаємодія, розуміння чого у світовій науці було сформовано завдяки новітнім теоріям П.-А. Деріка [11], П. Тейлора [18], Р. Флоріди [12].

Таким чином, більшість аналітичних моделей, розроблених на сьогодні в рамках просторової економіки, виходять із необхідності оцінювання зовнішніх ефектів від взаємодії виробників та споживачів (відомі як «Е-зв'язки» [27]). Водночас

Еволюція поглядів на передумови міського розвитку

Нап- рям	Автори	Концептуальні передумови розвитку міст
Класики	А. Сміт,	Абсолютні та порівняльні переваги у міжнародній торгівлі, концентруються насамперед у містах
	І. Г. Фон Тюнен	Центральний ринок, розташований у місті, є важливим для збуту аграрної продукції.
	А. Маршалл	Великий ринок збуту продукції дозволяє підприємствам використати ефект масштабу
	А. Вебер	Різні види ефектів економії від агломерації тримають підприємства разом
	Й. Шумпетер	Інновації в довгостроковій перспективі спричиняють різницю у розвитку міст
	В. Кристаллер	Центральність міста забезпечується завдяки різноманіттю пропозицій послуг
	А. Льош	Концентрація виробничих функцій у містах та розвиток в них аграрних ринків
	К. Маркс	Використання переваг: природні умови та ресурси, навички населення враховуються при моноспеціалізації міст
	Дж. М. Кейнс	Розвиток експортних галузей, призводить до ефекту мультиплікатора
Неокласики	Ф. Перру	Підтримка передових міст державою сприяє розвитку й периферії
	Г. Ципф	Рівень «економічної маси» міста пропорційний його рангу в переліку міст країни
	У. Рейлі	Інтенсивність горизонтальних зв'язків між містами приблизно одного розміру постійно зростає
	П. Жорж	Розташування у функціональному каркасі регіону, країни, світу міста сприяє його розвитку
	Р. Коуз	Транзакційні витрати підприємств стимулюють до їх розміщення ближче до інституцій
	У. Ізард	Міжнародні та міжрегіональні торгові зв'язки промисловості сприяють розвитку міст
	Г. К. Мюрдаль	Кумулятивне конкурентне зростання найбільших міст відбувається швидше ніж малих
	Т. Ямагучі	Найбільші мегаполіси світу спеціалізуються на послугах для бізнесу та інфраструктури
	П.-А. Дерік	Включення міста у каркаси світового рівня сприяє його розвитку
	Д. Джейкобс	У містах ефект агломерації посилюється завдяки масштабному обміну знань
	М. Портер	Технологічні, інноваційні конкурентні бізнес-стратегії розвиваються в містах
Нео-економік	Д. Нейман	Недосконалий розподіл інформації призводить до «центро-периферійних» явищ
	Х. Плейанс,	У містах формуються соціальні платформи для реалізації людського капіталу
	М. Фуджита	Існує монополістична конкуренція на ринку диференційованих товарів
	П. Кругман	Транспортні витрати та рівень ефекту агломерації можуть бути оцінені в порівнянні з ін. меншим містом
	Р. Флоріда, Ч. Лендрі	Креативний клас та креативні галузі економіки забезпечують конкурентні переваги містам в довгостроковій перспективі

Розвиток теоретичного бекграунду лідерства міст (селективний аналіз)

Економічні передумови існування міст	Архітектура та розвиток систем міст	Центри динамічного зростання	Спеціалізація провідних міст	Морфологія міст	Глобальні каркаси міст
<p><i>Й.-Г. фон Тюнен</i> (модель «зон впливу міст»)</p> <p><i>А. Вебер</i> (ефект масштабу у виробництві)</p> <p><i>А. Маршал</i> (промислова агломерація)</p>	<p><i>В. Кристаллер</i> (теорія центрального місця)</p> <p><i>У. Рейлі</i> (гравітаційна модель)</p> <p><i>Г. Циф</i> (правило «ранг-розмір»)</p> <p><i>А. Льоши</i> (промислова теорія центрального місця)</p>	<p><i>Р. Коуз</i> (трансакційні витрати)</p> <p><i>Ф. Перру</i> (полюси зростання)</p> <p><i>Д. Джейкобс</i> (ефект урбанізації)</p> <p><i>Д. Старрет</i> (теорія просторового унеможливлення)</p>	<p><i>М. Портер</i> (моделі конкуренції територій)</p> <p><i>Т. Ямагучі</i> (функції забезпечення розширеного відтворення)</p>	<p><i>П. Кругман</i> (центропериферійна теорія)</p> <p><i>М. Фуджита</i> (морфологія міста)</p>	<p><i>П.-А. Дерік</i> (теорія каркасів)</p> <p><i>П. Тейлор</i> («перекриття ніш»)</p> <p><i>Р. Флорида</i> (креативна економіка)</p>

вони нерідко ігнорують інші можливі витoki агломерації, наприклад, зовнішні ефекти від розповсюдження знань та інформаційних переливів.

Значний доробок у сфері «трансферу» знань зробили свого часу А. Маршал, Д. Джейкобс, Р. Лукас. Цікаві дослідницькі ідеї були закладені у непросторові динамічні моделі, що пов'язані з процесами управління знаннями Б. Яновичем та Й. Нярко, П. Ауерсвальдом, Л. Кіллі, М. Берліаном, М. Фуджитою [27]. Проте в умовах прогнозованої В. Вінджом «технологічної сингулярності»¹, коли можливості технологій завдяки роботизації та віртуалізації знань можуть стати такими, що носять необмежений характер, наявною цілком справедливою може вважатися інтелектуальна та технологічна криза. Ось чому розроблення збалансованих моделей розвитку економіки на основі агломеративних функцій є важливим завданням багатьох досліджень з регіональної економіки. Вищевикладене дає підстави зробити такі висновки:

1. Дослідження особливостей створення та розвитку міст розпочалося разом із появою цивілізації, однак теоретичного оформлення у рамках окремого напрямку економічної теорії воно тривалий час не отримувало, що було зумовлено відсутністю виваженого методологічного підґрунтя загальної моделі локалізації економічних видів діяльності в просторі. Найбільшого успіху на сьогодні отримала нова економічна теорія (неоекономікс), яка протягом останніх двадцяти років дозволила розробити моделі просторового розвитку для міжнародного, регіонального та міського рівнів, намагаючись пояснити локаційну суть сучасного господарства, виходячи з постулатів максимізації прибутків, широкого розуміння неминучості транспортних витрат та прискореного руху факторів виробництва.

2. В умовах посилення глобалізації найбільші міста світу поступово стають гіперконцентрованими центрами взаємодії факторів виробництва, економічного та соціального протистояння, а також загострення мегарегіональної конкуренції. Вони утворюють взаємопов'язаний каркас регіональних, національних та глобальних сфер взаємодії провідних акторів мегарегіональної економічної взаємодії,

¹ Тобто, точка в історії, після якої зміни у всіх сферах життя відбуватимуться так швидко, що здадуться миттєвими [31].

який може бути ідентифікований як багаторівнева «мережа зірок», що обумовлена поліструктурною спеціалізацією міст, провідними з яких є центри управління або розміщення штаб-квартир ТНК та інших міжнародних організацій. Їх зосередження зумовлює розвиненість у містах функції центрів четвертинного сектору, що включають послуги управління, зокрема: страхування, логістику, консалтинг, аудит, реклама тощо.

3. Всі моделі, які пояснюють розвиток міст, а також лідерство окремих із них можна поділити на ті, що базуються на оцінці класичних порівняльних переваг, в основі яких лежать внутрішні та зовнішні ефекти економії від агломерації, а також ті, де наявне оцінювання недосконалої конкуренції: монополістичної та олігополістичної.

Список використаних джерел

1. Чужиков В. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія : [монографія] / В. Чужиков. – К. : КНЕУ, 2008. – 272 с.
2. Глобальный город: Теория и реальность : [сб.] / Н. А. Слука (ред) – М. : Аванглион, 2007. – 243 с.
3. Занадворов В. С. Экономика города. Вводный курс : [учебное пособие] / В. С. Занадворов, А. В. Занадворова. – М. : ИКЦ. «Академника», 2003. – 272 с.
4. Макконел К. Р. Экономика: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконел, С. Л. Брю ; пер с англ. ; 11-го изд. – К. : Хагард-Демос, 1993. – 785 с.
5. Мерлен П. Город. Количественные методы изучения / Мерлен П. ; пер.с франц. – М. : Прогресс, 1977 – 261 с.
6. О'Салливан А. Экономика города / А. О'Салливан ; пер. с англ. ; 4 изд. – М. : Инфа.-М. – 2002. – 705 с.
7. Словник сучасної економіки Макміллана : [пер. з англ.] – К. : Арт.Ек, 2000. – 640 с.
8. Friedrich C. J. Alfred Weber's theory of the location of industries // Chicago University Press, Chicago. – 1929. – 251 p.
9. Baskin C. (orig. transl. of Christaller W.). Central Places in Southern Germany. Prentice Hall, New York, 1966. – 307 p.
10. Coase R. The Nature of the Firm // *Economica*. – November. – 1937. – P. 386-405.
11. Derycke P. H., Gilbert G. *Economie Publique Locale*. – P. 1988. – *Economica* – 321 p.
12. Florida R. *Flight of the creative class*. – N.Y. : HarperBusiness. 2005. – 326 p.
13. Guйrin-Pace, F. Rank-Size Distribution and the Process of Urban Growth // *Urban Studies*. – 1995. – 32 (3). – P. 551-562.
14. Henderson J. V. *Urban Development. Theory, Fact and Illusion*. – Oxford Univ. Press, Oxford, 1990. – 555 p.
15. Jacobs J. *The Economy of cities*. New York.: Random House, 1969 – 453 p.
16. Krugman P. First nature, Second nature and metropolitan location // *J. Region. Sci.* – 2003. – №33. – P. 129-144.
17. Krugman P., Venables A.J. The Seamless world: a spatial model of international specialization // *Discussion paper*. – 2009. – #1230.
18. Tailor P. J. Leading world cities: empirical evaluations of urban nodes in multiple networks // *Urban Studies* . – 2005. – #42 (9). – P. 1593-1608.
19. Losch A. *The economics of location*. – New Haven . – Yale University. – 1954.

20. Starett D. Market allocations of location choice in a model with free mobility // J. Econ. Theory. – 1978. – #17. – P.21-37.
21. Marschall A. Principles of Economics. Macmillan, London, 1890.
22. Perroux F. Note sur la notion de pole de croissance // Economique appliqué 7. – 1955. – №7. – P. 307-320.
23. Ponsard C. History of Spatial Economic Theory, Springer-Verland, Heidelberg. –1983.
24. Porter M. The competitive advantage of the nations. New York: Free press. – 1990.
25. Reilly W. J. The Law of Retail Gravitation. Pilsbury, New York, 1931.
26. Glaeser E. L. The economic approach to cities // Dep. of Economics, Harvard University, Cambridge, MA, 2007.
27. Fujita M. The evolution of spatial economics: from Thunen to the new economic geography // The Japanese economic review 2010 – 61(1). – Режим доступу : <http://www.scribd.com/doc/421/530/The-Evolution-of-Spatial-Economics-Fujita>, 2010.
28. Neuman M., Hull A. The futures of the City Region // Regional Studies. – 2009. – №43. – P. 777-787.
29. Von Thunen J. H. Der Isolierte Sttat in Beziehung auf Landwirtschaft und Nationalokonomie. Perthes, H. -1826.
30. Yamaguchi T. Japanese Cities:their functions and characteristics. Paper and proceedings of the third Far East Conference of the Regional Science Association. – 1969. – №3. – P. 141-156.
31. Виндж В. Технологическая сингулярность / В. Виндж // Компьютерра – 2004. – 1 сентября.

Чужиков В. И., Орловская В. С. Эволюция методологии лидерства городов.

Исследованы особенности формирования методологических основ развития экономики городов. В соответствии с принципом историзма и, опираясь на представления основных научных школ, предложена новая классификация теоретических подходов относительно движущих сил трансформации роли мегаполисов в глобальной экономике. Ключевые слова: агломерация, теории развития городов, каркас городов, теория локализации экономической деятельности.

Chuzhykov V. I., Orlovskaya V. S. Evolution of City Leadership Methodology.

Peculiarities of formation of the city economy development methodological foundations are examined. In accordance with the principle of historicism and based on the representation of the major research schools, a new classification of theoretical approaches to the driving forces of cities' role transformation in the global economy is proposed.

Key words: agglomeration, urban development theories, urban framework, economic activity localization theory.

Надійшло 14.09.2011 р.